

Преброяване на земеделските стопанства през 2010 година

ОБЛАСТ СЛИВЕН – основни резултати

Обща характеристика на областта

Област Сливен е разположена в Югоизточния район и е една от 28-те области на България (ниво NUTS 3 от Общата класификация на териториалните единици за статистически цели на ЕС). Общата площ на областта е 3 544 кв.км., което представлява 18% от територията на района и 3.2% от територията на страната. Броят на населените места е 111, администрирани в 4 общини, като градовете са 6, а селата – 105. Населението на областта, по данни от преброяването през 2011 година, е 197 473 души или 2.7% от населението в България, при средна гъстота 55.7 ж./кв.км., която е по-малка от средната за района – 56.8 ж./кв. км. Общият размер на използваната земеделска площ (ИЗП) е 1 241 513 дка и заема 35 % от територията на областта.

СТРУКТУРА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

Броят на земеделските стопанства в област Сливен е 14 681, което представлява 4% от стопанствата в страната. Използваната земеделска площ (ИЗП) е 1 241 513 дка и е разпределена в 14 198 стопанства. Средната ИЗП на стопанствата в областта е 87.4 дка или 86% от средния размер за страната – 101.3 дка. Броят на стопанствата, които не разполагат с ИЗП, е 483. Над половината от земеделските стопанства в областта са в община Сливен, като средната им ИЗП е 64.6 дка и обработват 40% от ИЗП. Делът на ИЗП в останалите общини е, както следва: 47% в Нова Загора, 8% в Котел и 5% в Твърдица. Най-голям е средният размер на земята в община Нова Загора – 176.7 дка, а земята, с която разполагат тези стопанства, е в размер на 586 929 дка. Стопанствата, които обработват над 500 дка ИЗП са 395 бр. (3%) и обхващат 75% (930 217 дка) от ИЗП на областта. Земеделските стопанства, които обработват до 10 дка, са 9 455 бр. или 67% от стопанствата с ИЗП в областта, но обработват само 2% (29 813 дка) от ИЗП.

Таблица 1 Разпределение на земеделските стопанства в Област Сливен според размера на ИЗП по общини

Община	Общо			ИЗП (дка)											
	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Среден размер (дка)	= 0.0	> 0.0 и < 10.0	≥ 10.0 и < 20.0	≥ 20.0 и < 100.0	≥ 100.0 и < 500.0	≥ 500.0	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Брой стопанства	ИЗП (дка)
БЪЛГАРИЯ	370 222	36 169 647.3	101.3	13 148	248 015	816 280.7	46 944	625 506.8	41 124	1 631 422.8	12 828	2 786 112.8	8 163	30 310 324.2	
Област Сливен	14 681	1 241 513.0	87.4	483	9 455	29 812.9	1 608	21 925.9	1 929	81 551.1	811	178 006.4	395	930 216.7	
Котел	1 911	93 984.4	52.2	111	1 051	3 851.7	291	3 946.1	321	13 157.2	96	23 418.6	41	49 610.8	
Нова Загора	3 531	586 929.4	176.7	210	2 440	6 269.2	128	1 721.2	291	14 119.8	287	64 448.2	175	500 371.0	
Сливен	7 810	494 588.8	64.6	159	5 013	16 146.8	945	13 011.1	1 182	49 029.2	361	73 413.1	150	342 988.6	
Твърдица	1 429	66 010.4	46.3	3	951	3 545.2	244	3 247.5	135	5 244.9	67	16 726.5	29	37 246.3	

Разпределение на ИЗП в Област Сливен

Използваната земеделска площ в размер 1 241 513 дка е разпределена на 14 198 земеделски стопанства с местонахождение на територията на Област Сливен. Броят на стопанствата, които са на физически лица, е 13 950 и обработват 51% от общата ИЗП при средна площ в размер на 45.4 дка. Търговските дружества са 153 и ползват 31% от общата ИЗП. При тях средната площ на стопанство е значително по-висока – 2 480 дка. Земеделските кооперации в областта са 24 броя с 11% от ИЗП. Средната ИЗП в тези структури е 5 672 дка. 6% от ИЗП се стопанисва от 61 еднолични търговци. Средният размер на земята при тях е 1 256.4 дка. Останалата част от ИЗП се обработват от граждански сдружения и други структури (монастири, училища, институти и др.). Собствена на стопанствата е 27% от използваната земя, а 73% е наета.

ИЗП според юридическия статут на стопанствата

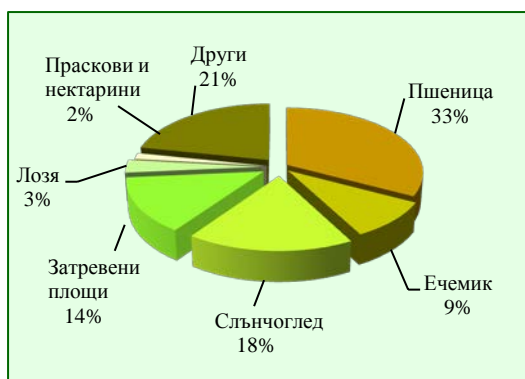
Фигура 1

РАСТЕНИЕВЪДСТВО

Разпределение на ИЗП по култури

Фигура 2

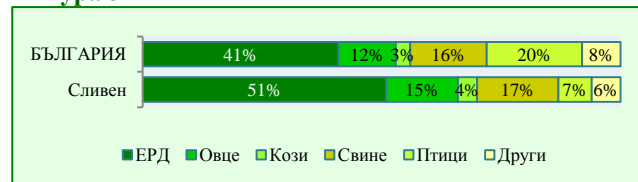
Обработваемата земя е 985 505 дка, което е 79% от ИЗП на областта и се разпределя в 7 665 земеделски стопанства. Със зърнено-житни култури за заети 46% от ИЗП. Пшеницата е 33% от ИЗП и 71% от зърнено-житните. 9% от ИЗП е делът на ечемика и 1.5% на царевичата за зърно. От техническите култури най-голям е делът на слънчогледа (73%), който заема 18% от ИЗП. Стопанствата от община Нова Загора отглеждат 53% площите със зърнени и 69% от площите с технически култури. Фуражните култури заемат 4% от ИЗП на областта, като най-голям е делът на изкуствените ливади с бобови – 69%. Постоянно затревените площи са 14% от ИЗП. В област Сливен 49% от площите с овощни видове са заети с праскови, а 21% – с череши. Средната площ на стопанствата с праскови е 7.9 дка, а с череши – 5.7 дка. Лозята заемат 3% от ИЗП на областта, 50% от трайните насаждения и 8% от площите с лозя на страната.

ЖИВОТНОВЪДСТВО

Селскостопански животни, птици и пчели отглеждат 10 035 стопанства в областта. От тях 24% отглеждат говеда, 34% – овце, 28% – кози, 43% – свине и 72% – птици. В Област Сливен се отглеждат 26 512 говеда със среден размер на стадата от 11 глави. Млечните крави са 15 209 броя. Говедата, овцете и козите се отглеждат основно в стопанства на физически лица, съответно 71% от говедата, 94% от овцете и 98% от козите. В стопанства на търговски дружества и ЕТ се отглеждат 58% от свинете и 60% от птиците. В 691 стопанства се отглеждат 17 730 пчелни семейства, като 99% са в стопанства на физически лица.

Разпределение на животинските единици

Фигура 3

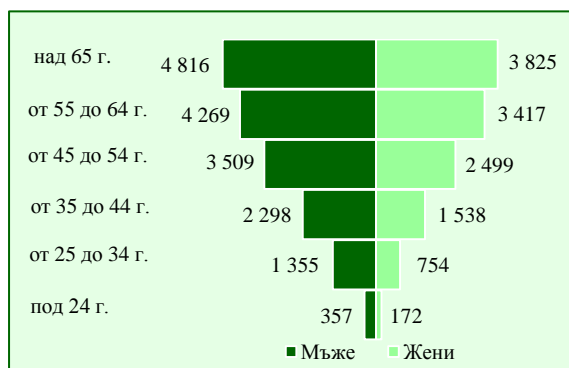

Животинските единици са стандартни единици за измерване, които позволяват обединяване на различните категории животни, с цел сравняването им.

РАБОТНА СИЛА

Брой на лицата, заети в земеделието в зависимост от пола и възрастовата група

Фигура 4

В земеделските стопанства през 2010 година са работили 28 809 души (без сезонните работници), като обемът на вложения от тях труд е 13 717 годишни работни единици (ГРЕ). Като семейна работна ръка участват 26 665 лица или 93% от заетите в земеделието в областта. Несемейна работна ръка (наети лица) са 2 144, които формират 7% от заетите и са отработили общо 1 918 ГРЕ. Сезонните работници са отработили 126 хил. човекодни, което представлява 543 ГРЕ. Жените са 42% от заетите, а мъжете – 58%. Пенсионерите над 64-годишна възраст, влагащи труд в земеделските стопанства, са 30% от заетите, а работещите до 34 години са 9%. От 14 681 управители на стопанствата (вкл. физическите лица) 73% са мъже, а 27% са жени. Управителите са отработили общо 7 245 ГРЕ. До 34 годишна възраст са 7% от тях, а над 64 години са 39%.

ТИПОЛОГИЯ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

В Област Сливен преобладават специализираните стопанства в отглеждането на трайни насаждения и на тревопасни животни, и стопанства със смесени култури и животновъдство – съответно 23.0%, 18.8% и 18.3%. Стандартният производствен обем се формира основно от специализираните стопанства в отглеждането на полски култури (36.2%) и в отглеждането на тревопасни животни (22.3%).

ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ

Таблица 2 Брой стопанства и площи с основни култури, брой животни и работна ръка в Област Сливен

Земеделски площи и култури	БЪЛГАРИЯ		Област Сливен	
	Стопанства (брой)	Площ (дка)	Стопанства (брой)	Площ (дка)
Използвана земеделска площ	357 074	36 169 647.3	14 198	1 241 513.0
Обработваема земя	250 728	31 249 279.8	7 665	985 505.3
Зърнени култури	119 640	17 961 479.9	3 446	572 430.4
- в т.ч. пшеница	49 436	11 497 374.0	2 244	406 508.5
- в т.ч. ечемик	19 759	2 523 437.0	1 113	117 223.4
- в т.ч. ръж	2 848	121 590.5	29	3 056.9
- в т.ч. царевица за зърно	68 381	3 151 539.5	743	18 920.9
Слънчоглед	16 873	7 325 024.3	620	218 419.9
Рапица	1 927	2 231 852.8	48	36 194.7
Фуражни култури	75 332	1 061 335.4	3 388	54 982.8
Семейни градини	227 930	103 646.5	9 667	5 396.6
Постоянно затревени площи	107 267	3 820 229.9	2 843	171 092.3
Трайни насаждения	118 610	996 491.1	8 441	79 518.8
- в т.ч. лозя	87 002	523 356.7	6 317	39 551.7
- в т.ч. овощни видове	42 827	455 048.5	3 849	38 789.5
ябълки	19 138	58 509.8	917	2 002.2
праскови и нектарини	9 369	48 701.7	2 372	18 948.4
сливи и джанки	16 273	83 745.8	463	2 270.2
череша и вишни	10 702	106 319.8	1 455	8 313.3
орехи	2 938	62 212.2	115	2 070.6

Видове и категории животни	БЪЛГАРИЯ		Област Сливен	
	Стопанства (брой)	Брой животни*	Стопанства (брой)	Брой животни*
Говеда	95 357	576 339	2 370	26 512
- в т.ч. крави	86 210	347 291	2 027	15 752
Овце	91 793	1 415 181	3 420	63 391
Кози	84 582	388 866	2 842	14 394
Свине	82 265	670 469	4 316	24 889
- в т.ч. свине-майки	15 235	73 547	546	1 772
Общо еднокопитни	92 806	112 632	2 445	3 042
Птици	185 455	17 491 187	7 237	290 436
- в т.ч. кокошки носачки и подрастващи	180 253	7 875 278	7 070	87 640
- в т.ч. пилета за угояване	19 457	7 564 578	451	182 605
- в т.ч. патици	7 907	1 543 763	132	13 408
Пчелни семейства	23 982	588 694	691	17 730

*С изключение на пчелите, които са посочени в брой на пчелните семейства.

Работна ръка	БЪЛГАРИЯ			Област Сливен		
	Работна сила общо	Семейна работна ръка	Несемейна работна ръка	Работна сила общо	Семейна работна ръка	Несемейна работна ръка
Брой лица, влагащи труд в стопанствата	738 634	681 466	57 168	28 809	26 665	2 144
Вложен труд в ГРЕ	389 107	336 766	52 341	13 717	11 799	1 918

Таблица 3 Типология на земеделските стопанства в Област Сливен

Видове стопанства по специализация		Ед. мярка	БЪЛГАРИЯ	Област Сливен	% в областта
Общо		Брой стопанства	370 222	14 681	100.0%
		СПО (хил. евро)	2 458 262.8	80 830.3	100.0%
Специализирани стопанства — растителни култури	полски култури	Брой стопанства	63 112	1 377.0	9.4%
		СПО (хил. евро)	1 152 959.3	29 278.4	36.2%
	зеленчуци, цветя и гъби	Брой стопанства	18 223	697	4.7%
		СПО (хил. евро)	166 013.1	4 627.6	5.7%
	трайни насаждения	Брой стопанства	32 111	3 369	23.0%
		СПО (хил. евро)	60 544.3	4 765.1	5.9%
Специализирани стопанства — животинска продукция	тревопасни животни	Брой стопанства	88 630	2 760	18.8%
		СПО (хил. евро)	379 412.6	17 980.1	22.3%
	свине, птици и зайци	Брой стопанства	28 583	1 091	7.4%
		СПО (хил. евро)	348 827.3	6 733.5	8.3%
Смесени стопанства	смесени култури	Брой стопанства	14 607	849	5.8%
		СПО (хил. евро)	65 950.0	6 016.9	7.5%
	смесено животновъдство	Брой стопанства	50 186	1 817	12.4%
		СПО (хил. евро)	76 438.5	2 514.4	3.1%
	смесени култури и животновъдство	Брой стопанства	73 788	2 685	18.3%
		СПО (хил. евро)	208 117.7	8 914.3	11.0%
некласифицирани стопанства	Брой стопанства	982	36	0.2%	

ПРЕБРОЯВАНЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА 2010: МЕТОДОЛОГИЯ

В настоящата публикация са представени и анализирани данните за 14 681 земеделски стопанства с местонахождение в Област Сливен, които отговарят на праговете за земеделско стопанство. При анализирани резултатите земеделските стопанства са групирани на “физически” и “юридически” лица. Едноличните търговци и сдруженията са включени в групата на юридическите лица, тъй като по размер и “поведение” са по-близо до кооперациите и търговските дружества, отколкото до стопанствата на физическите лица.

ИЗПОЛЗВАНИ ДЕФИНИЦИИ

Земеделско стопанство или „стопанство“ е отделна технико-икономическа единица, която има единно управление и която произвежда селскостопанска продукция или поддържа земеделски земи в добро земеделско и екологично състояние по смисъла на чл. 2, буква „а“ от Регламент (ЕО) № 1166/2008 и отговаря на поне един от критериите, заложен в Приложение №2 към чл. 5 на Закона за преброяване на земеделските стопанства в България през 2010 г.

Използваната земеделска площ (ИЗП) на стопанствата включва обработваемата им земя, трайните насаждения, постоянно затревените площи и семейните градини. **Обработваемата земя** е земеделска земя, която ежегодно участва в сеитбооборот – площите, върху които се отглеждат едногодишни култури, както и оранжерийните площи, площите, заети с ягоди, изкуствени ливади, хмел, маслодайна роза, лавандула, угарите и площите за производство на семена и посадъчен материал.

Трайни насаждения са овощните насаждения, лозята, площите с ягодоплодни култури и разсадниците (вкл. за горски фиданки).

Постоянно затревените площи са естествените ливади и ниско продуктивните затревени площи на стопанството, които се косят или се изпасват от животните. Включват се и площите, които не се използват за производствени цели но се поддържат в добро земеделско и екологично състояние.

В ИЗП на стопанствата не се включват колективно ползваните от няколко стопанства общи площи за паша на животните.

Годишна работна единица – 1 ГРЕ е равна на отработените часове от един работник при пълно работно време в рамките на една година. В България 1 ГРЕ е равна на 1 856 отработени часа в годината или 232 човекодни.

Период на наблюдение за площите е стопанската година: от 1^{ва} октомври 2009 г. до 30^{ти} септември 2010 г. Броят на животните се отчита към 31.08.2010 г. Работната сила се отчита за период от 12 месеца, приключващ на 31.08.2010 г.

ОРГАНИЗАЦИЯ И ПРОВЕЖДАНЕ НА ПРЕБРОЯВАНЕТО

Преброяването на земеделските стопанства се проведе от 1 септември до 30 ноември 2010 г., съгласно Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2010 г. Събирането на информацията се осъществи от анкетьори, които посетиха стопанствата, отговарящи на критериите за земеделско стопанство, в областта и интервюираща техните стопани или управители.

По време на преброяването на територията на Област Сливен работиха 96 анкетьори и 9 контролери, които бяха специално обучени. Въвеждането на данните от попълнените въпросници бе последвано от проверки и контроли за съответствие, които имаха за цел да осигурят високо качество на събраната информация.

Всички лица, участвали в събирането и обработката на данните, са длъжни да спазват статистическа тайна и индивидуалните данни на стопанствата не могат да се използват за други цели освен статистически (Глава Шеста от Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2010 година).

ТИПОЛОГИЯТА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

Типологията на земеделските стопанства представлява единна класификация на стопанствата в Общността съобразно техния тип по технико-икономическа насоченост и икономически размер и позволява да се определят специализацията и размерът им. Класификацията се основава на икономически показатели, наречени стандартни производствени обеми (СПО).

Типът по технико-икономическа насоченост на дадено стопанство се определя от относителния дял на стандартния производствен обем на различните продукти на това стопанство в неговия общ стандартен производствен обем.

Стопанствата се групират в **девет общи типа**:

Специализирани стопанства — растителни култури

1. полски култури
2. зеленчуци, цветя и гъби
3. трайни насаждения

Специализирани стопанства — животинска продукция

4. тревопасни животни
5. свине, птици и зайци

Смесени стопанства

6. смесени култури
7. смесено животновъдство
8. смесени култури и животновъдство
9. неклассифицирани стопанства

За определяне на типологията на стопанствата за преброяването на земеделските стопанства в България през 2010 година са използвани СПО²⁰⁰⁷, изчислени като средно претеглени величини за периода 2005-2009 година. Групирането на стопанствата в хомогенни групи по тип специализация и икономически размер позволява сравнение на земеделските структурите в различните страни и във времето.

Как се определя типологията?

При определяне типологията на стопанствата се преминава през следните стъпки:

- Изчисляват се индивидуални СПО за всички селскостопански продукти (от растениевъдството и животновъдството) за определена стопанска година или като средна стойност от няколко години. Индивидуалният СПО отразява средната парична стойност на селскостопанската продукция при цена на производител. СПО не включва директните плащания, данък добавена стойност и други данъци.
- Тези индивидуални СПО се прилагат към данните на всяко стопанство (площта на всеки вид култура и броят на всяка категория животно, отглеждани в стопанството, се умножават по съответните им СПО) и се сумират, за да се получи общия СПО на стопанството в евро.
- Специализацията на стопанството се определя по схема за класификация, заложена в Регламент (ЕО) 1242/2008, изменен с Регламент (ЕО) 867/2009.

Какво е “икономически размер” на земеделското стопанство? – Икономическият размер на стопанството се определя въз основа на общия стандартен производствен обем на стопанството. Той показва потенциала на стопанството, но не и неговите финансови резултати. Икономическият размер позволява сравнение на стопанства с различни специализации, защото физическият размер (средна площ, брой животни и т.н.) не носи достатъчно информация.

Икономическият размер на едно стопанство се определя като сумата от СПО на всеки продукт, произвеждан в стопанството. Стопанствата се групират в **класове по размер** (от I до XIV). В I^{ва} клас се включват стопанства с размер до 2 хил. евро. Стопанствата с икономически размер от 2 хил. евро до 100 хил. евро са групирани в класове от II^{ва} до VII^{ма}, а стопанства с икономически размер над 100 хил. евро попадат в класовете от VIII^{ма} до XIV^{та}.

Типологията на стопанствата се използва в земеделската статистика за анализ на получените резултати от статистическите наблюдения, както и за изготвяне на извадки за провеждане на следващи изследвания.

Публикацията е приключена редакционно на 30 ноември 2012 г.
Редакция: МЗХ, отдел “Агροстатистика”
Адрес: София, 1040, МЗХ, бул. „Христо Ботев“ № 55
Областна дирекция „Земеделие“ – Сливен
Адрес: Гр. Сливен, 8800, ул. “Ген. Столипин” № 2

За повече информация: МЗХ, отдел “Агροстатистика”
Тел./факс: 980 82 94; E-mail: agrostat@mzh.government.bg
Интернет страница на МЗХ: www.mzh.government.bg
<http://www.mzh.government.bg/ODZ-Sliven/bg/Home.aspx>
тел./факс; 044/66 30 46; E-mail: 20Agrostatistica@mzh.government.bg